

Wyjątkowo późne stwierdzenie biegusa płaskodziobego *Calidris falcinellus* na Śląsku

Exceptionally late record of Broad-billed Sandpiper *Calidris falcinellus* in Silesia

Tomasz Tańczuk

Lędziny, ul. Ozimska 51B, 46-053 Chrzęstowice
e-mail: tomasz.tanczuk@gmail.com

Michał Zawadzki

ul. Powstańców Śląskich 26/5, 45-086 Opole
e-mail: mzawadzki1981@gmail.com

Dnia 26.10.2014 podczas prowadzenia obserwacji na Zbiorniku Turawskim z wału w pobliżu Kotorza Wielkiego (pow. opolski, woj. opolskie) zaobserwowaliśmy młodego biegusa płaskodziobego *Calidris falcinellus*. Ptak przebywał w grupie 31 biegusów zmiennych *Calidris alpina*. Zwracał uwagę mniejszym rozmiarem w stosunku do biegusów zmiennych, krótszymi nogami, długim i zagiętym przy końcu dziobem oraz wyraźną podwójną brwią rozwidlającą się przy oku. Cała grupa biegusów żerowała intensywnie na piaszczysto-kamienistym brzegu zbiornika przy granicy lasu i była widoczna z koryony wału. Kilkanaście minut obserwacji grupy pozwoliło zauważyć wyraźne różnice w sposobie żerowania obydwu gatunków. Biegus płaskodziobcy żerował mniej energicznie i poruszał się wolniej niż biegusy zmienne. Zmniejszenie dystansu do grupy pozwoliło na wykonanie zdjęć do-

kumentujących ptaka (fot. 1). Ptak był obserwowany na zbiorniku przez kilkanaście dni, aż do 28.11.2014. Począwszy od dnia 18.11.2014 grupa biegusów zmiennych, w której przebywał biegus płaskodziobcy, zaczęła się zmniejszać. W ostatnim dniu obserwacji biegusa płaskodziobego wraz z nim stwierdzono już tylko 13 biegusów zmiennych. Tego dnia grupa ptaków była widziana we wschodniej części zbiornika, od miejscowości Szczedrzyk (pow. opolski, woj. opolskie).

Biegus płaskodziobcy gnieździ się na rozległych terenach bagiennych i torfowiskach lasów borealnych. Zimowiska wschodniego podgatunku *C. f. sibirica*, gnieźdzącego się na terenie północnej Syberii, znajdują się w Azji południowo-wschodniej, Australii oraz Indonezji.

Podgatunek nominatywny *C. f. falcinellus* gnieździący się w pasie od Norwegii do północno-zachodniej Rosji podejmuje

Fot. 1. Młody biegus płaskodzioby *Calidris falcinellus* obserwowany na Zbiorniku Turawskim, 26.10.2014 (fot. T. Tańczuk).

Photo 1. Young Broad-billed Sandpiper observed in Turawski Reservoir on 26.10.2014

prawdopodobnie wędrówkę w kierunku południowo-wschodnim. Istotnym punktem postoju jest Półwysep Krymski, gdzie gromadzi się w okresie jesiennym do 2 700 osobników (Chernichko i in. 2001, za: Meissner 2005), a wiosną obserwuje się w okolicach Siwaszu na Ukrainie nawet ponad 30% europejskiej populacji, czyli ponad 6 000 osobników (van der Winden i in. 1993). Główne zimowiska zlokalizowane są we wschodniej Afryce i Indiach. Ważne miejsce zimowania tego gatunku jest prawdopodobnie zlokalizowane we wschodniej lub południowej Afryce, jednak ze względu na niewielką ilość danych wciąż brakuje konkretnych dowodów (Cramp 2009). Ze względu na taką

trasę wędrówki gatunek ten rzadko pojawia się w zachodniej Europie. Trzy odczyty ptaków zaobrazkowanych w Szwecji, a odczytanych w Europie Zachodniej (sierpniowy z Niemiec, listopadowy z Portugalii, czy lutowy z Francji), mogą wskazywać na Europę Zachodnią jako potencjalne miejsce zimowania, jednak mimo bardzo dużej aktywności obserwatorów w tym regionie istnieje bardzo niewiele zimowych obserwacji (Alerstam i Christie 1993). Oprócz Tunezji, gdzie w okresie zimowym regularnie obserwowane są biegusy płaskodziobe (jednak w niewielkich ilościach), większe zimowiska znajdują się dopiero przy Morzu Czerwonym, w Zatoce Perskiej czy Morzu Arabskim. Jeśli

faktycznie w tym kierunku na zimowiska podąża lęgowa populacja z Fennoskandii, biegus płaskodzioby byłby jedynym przedstawicielem północno-europejskich siewkowych (oprócz płatkonoga szydłodziobego *Phalaropus lobatus*), który wędruje w okresie jesiennym na południowy wschód. Gatunek ten jednak może być łatwo przeczany podczas jesiennej wędrówki, gdy obserwowany jest w stadach innych biegusów.

Obserwacje biegusa płaskodziobego podczas jesiennej migracji dotyczą głównie osobników w grupach mniejszych niż 10 ptaków (Glutz von Blotzheim i in. 1975, Tomiałojć & Stawarczyk 2003, za: Meissner 2005). Wyjątkowo spotykane są grupy liczące kilkadziesiąt osobników, jak 96 ptaków widzianych dnia 19.08.1986 na Zbiorniku Turawskim (Stawarczyk i in. 1996).

W Polsce przelot jesienny rozpoczyna się w lipcu, z kulminacją w drugiej połowie sierpnia, i trwa aż do września. Najpóźniejsze dotychczasowe jesienne stwierdzenia tego gatunku to 8.10.1987 na Zbiorniku Turawskim (Stawarczyk i in. 1996) oraz 15.11.2006 na stawach w Antoninach (P. Wylegała). Niniejsze stwierdzenie ze Zbiornika Turawskiego z datą 28.11.2014 jest więc aktualnie najprawdopodobniej najpóźniejszym jesiennym stwierdzeniem biegusa płaskodziobego w Polsce.

Summary

On 26.10.2014 a juvenile Broad-billed Sandpiper *Calidris falcinellus* was spotted in the flock of 31 Dunlins *Calidris alpina* on Turawski Reservoir (Opole Province). The bird was observed in this location until 28.11.2014. This is the latest autumn observation of this species in Poland.

Literatura

- Alerstam T., Christie D. 1993. Bird Migration. Cambridge University Press, Cambridge.
- Cramp S. 2009. Birds of Western Palearctic. Bird-Guides [CD-ROM]. Oxford University Press, Oxford.
- Meissner W. 2005. Autumn migration of the Broad-billed Sandpiper *Limicola falcinellus* on the southern Baltic Coast. Ringing & Migration 22: 171–176.
- Stawarczyk T., Grabiński W., Karnas A. 1996. Migracja siewkowych Charadriiformes na Zbiornikach Nyskim i Turawskim w latach 1976–94. Ptaki Śląska 11: 39–80.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław.
- Wielkopolska Kartoteka Ornitologiczna 2015. www.wko.eko.org.pl
- van der Winden J., Chernichko I.I., van der Have T.M., Siokhin V.D., Verkuil Y. 1993. The migration of Broad-billed Sandpiper *Limicola falcinellus* during May 1992 in the Sivash, Ukraine. Wader Study Group Bull. 71: 41–43.